

БОШКО ТОМАШЕВИЋ

ПРИЧА КОЈУ САМ ЖЕЛЕО СЕБИ ДА ИСПРИЧАМ

ТУМАРАО ЈЕ ПО СВЕТУ. Могао је да мисли да тумара по својој вољи. Прошло је много времена откако тако више не мисли. Знао је да његова воља произилази из нечег тамног и тавног, њему непознатог. Он је знао да његова воља није његова. Приљубљивала би му се уз душу, као покварена љубавница, како би мислио да јесте. Могао је да верује да има своју вољу. Могао. Оно што му се догађало падало је са белих крпа магле, као сад. Требало је опет да крене некуда на пут. Високо, лепо небо Фрајбурга чекало га је. Падаће дуге сенке јесени од Шварцвалда по његовом лицу. И он неће знати да ли то што пада по њему од њега се удаљава или му се приближава. Јер, не зна се одакле пада. Пада *иако* по његовом погледу, пада све оно што сада гледа по души му, пролази трамвај градом препун људи унутра тако како сви трамваји света пролазе, само што то њихово пролажење нико не мисли, јер је пролажење пролажење тако како оно јесте, док он сада иде хитајући према својој кући, јер се иде према кући. Тако. Ништа не мора бити упитно и све може да буде упитно. Ништа не мора да буде, а све што јесте припада једном *иако јесте* и изван је свега онога чега није било. Чега није било? Пожелео би, на пример, да се стушти у загрљај вољене жене која и њега воли. Да падне на љубав, на рајску милост што даје топлу близину свега му потребног. На чисту белину кревета по коме се пружа светлост лампе док напољу стеже мраз. И ватра да га греје, час дивља, час мирна док у пећи мрмори кроз дилувијалну ноћ. Миловао би лице вољене жене. Све његово, тело и душа, би падало по њој. И све њено, желео би, да пада по њему. Тако би волео да је било. Да би заборавио своју самоћу. Увек самоћу. Пожелео је да

се то *ѿако* догоди. *Тако* каквог у његовом животу није било. А требало би да буде једном. Тако да буде како све пада по њему, али једном, само једном *оно ѿако* да буде. Да *ѿако* буде. Чега још у његовом животу није било! Тако, како бива свега и увек, да и тога буде. Да буде љубави, и уста пуна њених уста. Усана скупљених на мојим.

ЈЕР СЕ ПОЛАКО ПРИПРЕМА ВЕЧЕ. Туга куће у то доба. Његова туга у кући. Тако како јесте, још од онда када се васељена развила из стања неодређене судбине према одређеној. Морало је бити тако. Тако тога како пада вече. Онтологија вечери са човеком у кући, самим. Гледање сопственог Такобивствовања, његовог, у њему је. Изван нема ничега. Празан простор. Тако како бива, јесте. Може да гледа протекао дан. Допутовао је у Фрајбург. Град у коме су живела двојица великих мислилаца: Хусерл и Хајдегер. Годинама је изучавао Хајдегерову философију. Посебно места о такобивствовању. Сада га мучи оно што га сусреће овде: његова сопствена страност, место на коме ту страност сада он код себе сусреће. Чека да му место у коме ће провести неколико следећих месеци постане присно. Знао је ипак да је и пре много година било истинито да ће чекати да му ово место постане драго, колико и кроз неколико година што ће знати да му је ово место једном постало присно. Научио је некада нешто и од Лајбница. Све ово што му се сада пружа испред њега једно је вечно *ѿако* како ће одувек бити и како се одувек збивало. Све то сада тако, увек тако. Ту где је сада другачијег *ѿако* нема. „Прадавна стара данашњица”, каже Бекет. „Скора и далека данашњица”. Све добро знано. *Све ѿо ѿошво бело нишѿа не можец да одумецц нишѿа да додацц ѿо и јесѿе најѿужније*. И јесте ништа из кога свет светли, неподељени бездан о кога се ослања. *Тако*. И сами смо део *ѿако* света. Постоји само тавно кретање, *ѿако* које нам се показује као из гробнице и које нас ишчекује без поговора. Као што гробница ишчекује. Шта год урадио показиваће му се на крају свега тако, како би му се показивало и да није ништа урадио. Увек ће бити некако, а то *некако* није ништа друго до оно једно што се догодило у свој својој равнодушности према људском бићу. Узроци некада могу бити изведени из својих последица. Овај закључак га је узнемиравао, јер је био истинит. Али он управо о томе пише. *Тако* је увек слепа сила.

ЈЕДНОГА ДАНА – пошто је одавно послао један свој рукопис на процену онима који одобравају средства за штампање књиге – позвао је неког од надлежних телефоном да се обавести да ли је

новац за штампу одобрен. Јавио се најпре један човек, потом једна жена. Са женом се задржао у дужем разговору. Не беше то никакав „флерт“ преко телефона са женском особом. Није имао обичај да то чини. – Зашто је разговарао са том женом дуже но што је имао обичај да разговара са неким кога не познаје? – Разговарао је! У јануару када су овде где је он јутра испуњена феном, снегом у ваздуху и сивом светлошћу. Сећа се. Тамо, у слушалици, беше један глас са њему драгим нагласком који га је подсећао на крај из кога је потекао а кога је још као студент био давно напустио. Преносио се свом својом тугом у тај глас, тражећи у њему оно најближе његово, при чему су га на то подсећали женини отегнути вокали у неким речима како се оне изговарају тамо где се био родио и које је она, свакако несвесна тога, у шумећој сталожености, попут плавичасто-белог водопада, изговарала. – Сећаш ли се Б.? Причала си о твојем граду, о улицама које и ја познајем, о мокрим крововима пошкропљеним кишом раног пролећа, о хладном ветру који борави међу голим грањем и кога ја не осећам. Био сам као мртав после те приче. Желео сам да могу да узлетим да гледам *ишо* кога сам некад сâм од себе одузео, које ми је било одузето једном тако, као што се звекиром удара о врата. Један ударац по судбини, један ударац по вољи, један ударац по пустињи која човека зове на пут, један ударац звекиром као ашовом по гробу. Тако! Тамо је остало тамо! Нико ме раније на то није подсећао. И сада, први пут након толико година, *ишо* биће-глас из слушалице говори мирног срца о *ишамо*. Од *ишамо* где се рани јутарњи ветар игра по пољу под плаштом плахе светлости и беличастих крила птица. Да ли је то биће самотно, и оно самотно тамо? – То причање, њено причање, показаше ми се као мајчинско шапутање некад уз пећ док напољу улице у сумрак плâви мећава. Када се после девет месеци будемо срели танушни кончић љубави који падаше са мене на то лице, припијајући се на незнамкакве очи, на плаве очи иза наочара, на тихо, лепо њено лице, јавнуће се на земљи. Поред катедрале. Катедрални сат у висини није откуцао ниједан час. Увијени у ваздух кренусмо улицом. Лепим, широким шеталиштем. Испред је било безброј канделабара. Са њих је падала смирена светлост, као да није падала. И шта би иначе тада радила светлост да није падала како је падала, када је падала? Та светлост! Она светлост. Све што је од ње остало гледам сада. Када је падала. Ако је падала. Све може да се догађа без спољашње светлости. Може бити да је не примећујемо. Као оно што долази човеку у сусрет, а он га још не види. Кратки кораци, кратки призори. Тако се догодило. Овде је моје *Тако*. *Тако* мене у мени. *Тако* је са мнош. Њено *Тако*, такође је са њом. Танушни кончић љубави који са мене падаше на њено

лепо лице беше једно *тако*. Једноставност једине нужности. У неизрачунљивом, ту, на песку који је дно једног давног мора, *надолазак оног што је неизбежно*. Онда када је живот мењао светлост као да светлост беше зависна од живота и *као и да није био друго него процајивање живога*.

ДАНЕ ЈЕ ПРОВОДИО У ФРАЈБУРШКИМ БИБЛИОТЕКАМА. Много пре него што је дошло до сусрета са Б. Колико само путева му је у Фрајбургу долазило у сусрет. Леенска цеста, на пример. У близини фрајбуршких винограда. Са висоравни је могао да гледа град чије су му библиотеке на увид давале давна знања прастарих професора, чије остатке сада чувају градска гробља. Сива знања саграђена на бледоруменом камену са шварцвалдских висова само су декор свуда пратеће узалудности човекових напора за сигурношћу и срећом. Укоричене мудрости сачуване на влагом превученим рукописима говоре о томе. Таштост тих вредних, помало уображених људи, могла је да се спушта (ако је тако могло бити – а вероватно је било) низ степеништа старог универзитетског здања, поред фигура двају мислилаца, Платона и Аристотела, према уличним поточићима – тако дражесним орнаментом старог универзитетског града, према гробљима подно Шварцвалда. Долазио је у тај град, не баш увек својом вољом, да се, како је касније, чудећи се, закључио, надише туђе, мемљиве таштине, да очима, својим унутарњим оком, сагледа лице сваке пролазности, да из плућа издахне тежину пустоши многог туђег узалудног знања. Од тога су саграђене литице многих универзитетских аула и таштости многих смртних бића. Стога и није градио своју универзитетску каријеру. Био је ту да види и оде. Те плаве површи његове судбине, његовог пута који му се испостављао са неизрачунљивих могућности онога што му је придлазило и хтело да му се прикаже као само његово (он је знао да *то* није његово, него само давање Случаја, таквог и одређеног, њему; дакле, ипак, његово, и тако у круг), да све то беше једно од многих *тако* на које његова воља није имала никаквог утицаја. Јер се све и иначе дешава без икаквог утицаја човекове воље, која није ништа друго до празан појам, кога исписује човекова таштина. Одатле се дуги низ година спуштао према Б. Она је за то време била: у једном граду, у једној кући крај пута ограђеној жицом, између куће и ограде беше башта. Каже како је ту проводила поподнева са мужем незаинтересованим за било шта, човеком без воље и смисла за брачни живот, бринући се за њихово дете. Одатле је она свакога јутра одлазила на посао, радећи скривена по цео дан иза врата сиве просторије једне штампарије. Увече се

враћала назад. Пре тога, понекад, остајући са љубавником у неком од градских хотела. Тек стога да би имала утисак да живи, да је неком потребна. Сенка са својим загонетним лицем. Самотна као бог изнад мостова. Сада када ју је упознао њен пут њему му се причињава попут судбине напуштене девојчице са шибицама из једне Андерсенове бајке. Б. није умрла у хладној зимској ноћи. Долазио јој је Он, са шварцвалдских висова, за шта су му биле потребне године. За шта су им биле потребне године. Јер, уснут требало је и Алпе да пређе. Не као Ханибал са својим слонови-ма, но Он са својим рукописима. Тако је долазило да се обистини. Да се створи. Како је знало да ће доћи. Тако како јесте. Сада када се то догодило *оно што се догодило држи у себи свуда сачувану одлуку о довршености*. И то је његова срећа. Њихова срећа. Беше *тако*. Први пут *тако* које се објављује у срећној варијанти једне своје одлучености. Раскошно и трепераво *тако* као божићно стабло у кући коју за празник загрева мирис ваниле и цимета, вина и бадема, у плавичастој кући човековог борављења за живота на земљи. И која тек понеки пут прелије своју плаву светлост на звезде. Јер и сама је, читао је док је давно учио латински, звезда. *Terra est stella*.

АЛИ, ЗАСТАЋУ НА ОВОМ МЕСТУ. *Тако*, хитнуто из тамне енергије простора без лица, долазило је преда ме. Не „да се обистини“. Оно је било своја истина која је падала по мени. Није било плод узрока. Обистинјављало се повратно, бесловесно, *јер је већ било обистинјено*. Као што је ово писање обистинјено, *већ* обистинјено, док се догађа у тренутку када се догађа. – Зашто? – Зато! И, ево, оно пада по своме „шта?“, „где?“, „коме?“ „чему?“, по снеговима који се збивају са њим, падање пахуља, падање слова, речи, изненадних смислова, изгубљених смислова, смислова који се не могу ухватити у једној чари љубави и туге. Написано је пало на папир као секира по жртви. *Тако*. Може да буде избрисано, али је већ било једном написано, јер је требало да буде написано. Можемо га избрисати, али оно се већ уписало у све књиге, у бесконачне списе света. Може да буде избрисано, јер је требало да буде избрисано. Да би се рекло: било је избрисано, биће избрисано, јесте избрисано. *Тако* написаног света остаје као што остаје све оно што нам се догодило или се догађа у свету који се, чак и у будућности, и управо у њој, већ остварио. У једној свеприсутности и синхроности у којој заједно бораве и прошлост и садашњост и будућност. Прича која се овде приповеда испричана је једном за сва времена. Биће избрисана давно. – Да, тако је. Прочитаћемо још једном оно што је управо било написано. У

синхроности свеколиког збивања света где су сви облици појављивања времена могући приповест се поново прича, јер јој време предвиђено за понављање није истекло, нити ће икада истећи. Ја сам изабраник судбине једног писара, који је мноштво. Приповедање које се понавља изабрано је да буде исприповедано данас. О томе *иако* – секири са беспоговорном путањом, хитнутом из тамне енергије немуштог простора – прича се. *Тако* се прича. Ово писање овде о томе прича. *Тако* се пише. Дешава се у мноштву збивања. Писање које говори о *иако* и сâмо исписује један случај неизрачунљиве нужности која сада о томе пише. Пропада у случај писања о писању. *Ово писање овде, сада, суиџра, било је.* Када видим свет као чудо које бесловесно пада по мени, ја о томе пишем. А и сâмо писање је чудо које о чуду писања пише. Које је о томе писало. Јер пише се да би се негде нашла тачку ослонца. Да би живот негде нашао средиште. Из судбинског, међусобно укрштеног тока, човек и његово писање, никако се не мимоилазе. На једној страни писање се збива, јер постоји. На другој страни човек пише и живи. О укрштајима човека и писања, о њиховом међусобном односу, нема суштинских одговора. Зашто ? – То не може да се разуме. Каже се да је то „тако”. Написано је оно што је тако, јер је написано тако како јесте, мораће бити написано, јер је већ написано. Јер се пише. Сви облици времена и све радње пропадају у *иако*. Писање које се збива, које се збило, које ће се збити, све у једном времену, писање је које јесте једно *иако*. Хитнуто са плоче тамне енергије Васељене. Ово је моје писање о писању које пише о писању. *'Ово је моје писање' које пада на word страницу рачунара, речи које падају, каи, каи, каи. Само да не мора више да иуиује. Нека седи испред прозора и нека гледа у ноћ, око њега равница, зимско вече, пада снеџ. Прозор гледа на поље. Одакле долази мрак, оданде долази и свеиљоси. Он зна да ће ујуиџро поље освануиши бело и да ће се као иустиоци срећноџ времена иружати иред њим. Никада није имао свој дом. Сиановао је у иуиџим кућама. Желео је да има кућу усред поља. Да дође зима. Да пада снеџ. Рекао је иџо већ. Али још није рекао да би желео да сианициџе са Њом и Њим уиџоне у њихов шайаиџ, док Њеџова виџла мере дубину Њених џарки и са Ње уиџјају со ианонске земље.*

ПИСАО ЈЕ, ГОДИНАМА ЈЕ ПИСАО КЊИГЕ, ДОК ЈОЈ СЕ ПРИБЛИЖАВАО. Могао је да каже: док су се приближавали једно другом. Јер однекуд је и њен пут њу водио њему. Могао је да каже: живим на овим брдима одавно и желим да се спустим доле у равницу где је мање тишине него овде. Никада више овог

прозрачног, влажног ветра на његовом лицу. Који је све ове године падао на њега као на нетакнуту белину снегова у висини. Тако како је једном пало њено лице на његово. Онда је одлучио да крене доле. Требао је да слуша *џако-буће* како пада на његово лице. Да слуша одлуку. Једну малу тачку која пред њим ћути. Чује је у свом унутарњем уху. Као дисање по коме је пао сан. Који се не чује. Његова пустињска планинска прошлост отклизава према панонском песку. Према чистој вољи коју у њега, издалека, уливају тресетишта, хук непомичних мочвара и плахе бујице тамних, широких вода. Које ослушкује кроз млаке, прозирне ветрове овде. Све то као зов и приповест са оних страна са којих је некад овамо дошао. Све то чисто и бело тако. Како је било. Како јесте. По тој белини писао је овде. Планине са којих му је долазило писање, зелене и беле планине, зависно од годишњег доба, приказивале су му се туђим. Чак и када је жарко желео да му постану присне. Написао је овде пуно књига. Које више нису његове. Однеле су их доле планинске бујице да би их, потом тамо, прогутале мочваре, прекривши их сабласним мраком. Била је то судбина његових књига. Тако. Дајем вам ове књиге да бисте могли рећи нису нам потребне, како уистину јесте и бива, јер ниједна ствар духа човеку није стварно потребна. Потребан му је ваздух, вода, земља и храна са земље, али да би преживео ништа даље од тога. Ниједна књига неће задовољити нимало боље човекове потребе колико исте нису биле задовољиле ни миријаде претходних књига. Тако се долази до свести о бесмислу сваког писања, упркос писању које ће даље писати, еонима. Пише се не да би се човек тога опомињао, него да би у понеким горким часовима заборавио на судбину свега написаног, преписујући радосно у својим списима ништавност свих човекових напора, чему, дакако, припада и писање. Оно написано никада ништа није победило. Никакву несрећу, нити је освојило икакву срећу. Никада и није ишло да нешто освоји и победи. Него да, као под индигом, покаже пустош сваке наде, иње сваког мириса. Било је само једно од многих *џако* овога света. Једно од безбројних човекових делања у коме се гнезди равнодушност без узрока и без последица као пред сваком неминовношћу. Писати. Један инфинитив. Један недокориви нагон рођен у пећини или на песку крај мора из некакве дивље чежње за писањем пустоши душе. Писати значи искушавати оно несвесно у нама док покушавамо да напишемо причу коју желимо себи да испричамо. И чију причу, њен садржај, никако не знамо унапред. Уопште не. Него лутамо. Прича нас тражи док је пишемо. Као што ветар лута овим планинама. Дивље. Спустајући се према мочварима. Тако. Нема ничега истинитијег

и убедљивијег од тога, еда би другачије могло да буде. Све у нама пише доклегод мислимо да смо коначни. Не из сумње да нисмо коначни, него да јесмо. Свако је писање увек писање преко сенке. Потреба да се у ову земљу утиснемо заувек. Пишући обраћамо се престрашеној животињи у нама. У том случају нема се шта друго да изабере осим писања. Али, тада се управо и производи стварно, живот сâм. Који је *шо*: Тај страх. Страх од *шако*. Од фатума. Од неизрачунљивог у нама и са нама. У томе је ужас. Пише се *са* тим теретом. Никако *йрошв* њега. Не може се писати против условљеног, него *са* њим. *Са* животом, *са* смрћу, *са* страхом. Жил Делез! Читао је Делеза у Француској. Дописивао се са њим. Онда је овај једног дана – док је Сена текла, која и данас тече, јер је текла са миријадама живота пре – скочио кроз прозор. *Тако*. *Са* животом скочио. А написао је: *йисаји значи йосјајаји*. Оно што је важно јесте постајање писања. Он пише. Сада док се спушта са планине у долину где је она. Слушао је дуго *шако-биће* које је падало на његово тело. На корен душе. На иње његовог стабла испошћеног на каменим висовима. *Тако-биће* га је додирнуло. Није му ништа рекло. Ишао је. И њу је пресрело *шако-биће*. Које није говорило: нека он дође! Она је долазила. О томе он пише. Зашто? – Зато ако пише *са* животом не може писати против онога што се у немерљивом догађа. Не може писати против писања које пише, јер ништа не може да буде изабрано осим писања, које долази из *једног другог йосјајања*, које је живот. Моје писање је рођено пре мене, ја пишем отелотворавајући га. Тако се прича ова прича која нас тражи. И не би нас тражила да нас већ није нашла. *Не би ме йражио да ме већ ниси нацпао*. Спуштао се са планине. Издвојио га је чисти догађај, једно *крисћално Тако које га је уједињавало са оном коју воли и коју он не чека ницића вице* но она *њега, йоцићо нас Тако увек йоуздано чека*. Ишла је према њему. *Случај ју је издвојио и уједињавао са њим кога воли и кога она не чека ницића вице* но он *њу, йоцићо Тако, случај или догађај, свеједно, увек йоуздано чека*. Оно *цићо нас издваја – сџа сава нас*. Писати то! Један инфинитив. Казивати живот оних који не знају ни своје име. Издвојити из трајања и трпљења, из недовршеног јецаја душе *бивање од йре горчине*. Стално прелазити линију хоризонта. Сачинити једну картографију приближавања двају тела, исцртати изломљене усеке њихових сусрета. Не бекства. Приближавања! Пустити да живот исприча све што хоће да исприча, *још не знам цића*, живот је непознаница као и прича која нас тражи, нека исприча о сеобама и стрпљењу путање линија, правце пукотина, токове покретних прагова, нека покаже постајање и његово таложење на дну блискости и близине, нека

се нагне над бунаром чистих конзистенција испуњеним одјецима
бића и ствари, неухватљивом односу греха и брига, преданости
и опроштаја док говори *ево њвога животиа њред Боџом њвога да-*
нас, заици њричу коју њи њричам.

(Одломак из романа)